*Geçmişten Günümüze*

# MALATYALI İLİM VE FİKİR İNSANLARI SEMPOZYUMU

17-19 KASIM 2017

MALATYA

CİLT I

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Uluslararası
Geçmişten Günümüze

# Malatyalı İlim ve Fikir İnsanları Sempozyumu

17-19 Kasım 2017 MALATYA

## BİLDİRİLER

## I. CİLT

Editörler

Prof. Dr. Nusret AKPOLAT
Prof. Dr. Fikret KARAMAN
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

## Sempozyum Onur Kurulu

**Prof. Dr. Ahmet KIZILAY**
İnönü Üniversitesi Rektörü

**Ahmet ÇAKIR**
Malatya Büyükşehir Belediye Başkanı

## Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

**Prof. Dr. Fikret KARAMAN**


## İnönü Üniversitesi Yayınları

**ISBN**
978-975-8573-54-7 (Takım)
978-975-8573-55-4 (1. Cilt)
1. Baskı Ekim 2018, Ankara 1,000 Adet


## Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Neslihan DURAK
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN
Doç. Dr. İlhan ERDEM
Doç. Dr. Mehmet BİRSİN
Doç. Dr. Mehmet Korkut ÇEÇEN
İhsan GENCAY
Yrd. Doç. Dr. Murat ZENGİN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KARADAĞ
Hamit Süha HOTAR
Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL

## Sempozyum Sekretaryası

Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL


**BASKI**

TDV İletişim

Serhat Mahallesi 1256 Sk. No: 11
Yenimahalle / Ankara
Tel.: 0312. 354 91 31 (pbx)
Faks: 0312. 354 91 32
e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr



**Açıklama:**
*Bildirilerdeki görüşlerin yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.*

## Bilim Kurulu


| | |
|---|---|
| Prof. Dr. Abdullah ÇOLAK | Hitit Üniversitesi |
| Prof. Dr. Abdullah ILGAZİ | Dumlupınar Üniversitesi |
| Prof. Dr. Abdulmecid el-MUHÂLİFİ | San'a Üniversitesi, Yemen |
| Prof. Dr. Abdullah el-İS'ÂF | Melik Faht Üniversitesi, Suudi Arabistan |
| Prof. Dr. Ahmet Faruk SİNANOĞLU | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Alim YILDIZ | Cumhuriyet Üniversitesi |
| Prof. Dr. Ekrem DEMİRLİ | İstanbul Üniversitesi |
| Prof. Dr. Erol KILIÇ | Marmara Üniversitesi |
| Prof. Dr. Feridun EMECEN | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi |
| Prof. Dr. Fikret KARAMAN | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Hasan KAVRUK | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Hulusi ARSLAN | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. İhsan FAZLIOĞLU | Medeniyet Üniversitesi |
| Prof. Dr. İlhan ERDEM | Ankara Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mahmut AY | Ankara Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN | İstanbul Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mehmet KUBAT | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mesut ELİBÜYÜK | Ankara Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mikail BAYRAM | Selçuk Üniversitesi (Emekli) |
| Prof. Dr. Muhammed Hayr el-ĞABBANÎ | Arees Üniversitesi, Lübnan |
| Prof. Dr. Mustafa ARSLAN | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK | Fırat Üniversitesi |
| Prof.Dr. Nusret AKPOLAT | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Neslihan DURAK | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Recep DİKİCİ | Selçuk Üniversitesi |
| Prof. Dr. Saffet SANCAKLI | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Said ÖZTÜRK | Yıldız Teknik Üniversitesi |
| Prof. Dr. Salim CÖHCE | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK | İnönü Üniversitesi |
| Prof. Dr. Süreyya FARUKİ | İstanbul Bilgi Üniversitesi |
| Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ | İstanbul Üniversitesi |
| Doç. Dr. Abdullah EL-MİHCARY | San'a Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Yemen |
| Prof. Dr. Abdurrahman ATEŞ | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Cafer MUM | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Cahit KÜLEKÇİ | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Ebru Burcu YILMAZ | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Haşim ŞAHİN | Sakarya Üniversitesi |
| Doç. Dr. İlhan ERDEM | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Mehmet BİRSİN | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Muhammed TAHİR | Trablus Üniversitesi, Libya |
| Doç. Dr. Recep ÖZMAN | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Sabri TÜRKMEN | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Tülay METİN | Bolu İzzet Baysal Üniversitesi |
| Doç. Dr. Veysel ÖZDEMİR | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Yahya BAŞKAN | İnönü Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Khanom ALYAZİGİ | Montpellier Üniversitesi, Fransa |
| Yrd. Doç. Dr. Mehmet Korkut ÇEÇEN | İnönü Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTUNKAYA | İnönü Üniversitesi |
| Doç. Dr. Recep ÖZMAN | İnönü Üniversitesi |
| Dr. Gabriel RABO | Salzburg Üniversitesi, Avusturya |
| Dr. Vedat AHMET | Yüksek İslam Şurası Başkanı, Bulgaristan |

# İÇİNDEKİLER

1. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Mehmet ÖNAL

Malatya'nın Dini Tarihine Panoramik Bir Bakış ve
Malatya'nın Tarihi Şahsiyetlerine İlişkin Proje Önerisi

**Mustafa ARSLAN**
**15**

Meleklerin de Yaşadığı Şehri İnşa Etmek Yahut
Müslüman İlim Adamlarının Malatya Şehir Kimliğine Etkisi

**Mehmet DALKILIÇ**
**27**

2 . OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Neslihan DURAK

Malatyalı Yazar, Şair, Tarihçi, Düşünür Ebu'l-Ferec İbnü'l-İbri ve Eserleri

**Hasan KAVRUK, Salim DURUKOĞLU**
**53**

İbnü'l-İbrî'nin *"Risaletu'l-Hucec Ale'n-Nasâra Min Kıbeli İlmi'l-Kelam"*
El Yazma Risalesi Bağlamında Kelamcılar ile Tartıştığı Konuların Tahlili

**Hüseyin MARAZ**
**63**

Gregory Abû'l Farac'ın Selçuklu Tarihindeki Yeri ve Önemi

**Fatma İNCE**
**79**

3. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Nusret AKPOLAT

Bilinmeyen Bir Malatya Şairi: Hacı Hannan-Zâde Hâfız Merdî ve Şiirleri

**Hasan KAVRUK, Ramazan SARIÇİÇEK**
**95**

Toplumcu Gerçekçi Çizgiden Taşra Okumaları:
Necati Güngör ve Malatya Örneği

**Bedia KOÇAKOĞLU, Nesrin ÇALIK**
**115**

4. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Ali BAKKAL

İstiklâl Savaşında Büyük Yararlıklar Göstermiş Aydın Bir Din Adamı:
Mehmet Taha Buyurgan

**Neslihan DURAK**
**137**

Efendizade Abdurrahim Fahimi Malatyavi'nin Edebi ve İlmi Şahsiyeti

**Hüseyin Suphi ERDEM, Abdurrahim Fahimi AYDIN**
**145**

Eğitim Tarihçisi, Aydın ve Âlim: Osman Ergin

**Çiğdem KIRANŞAN, İlhan ERDEM**
**157**

5. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

Mütevazı Fakat İlimle Mücehhez Bir İnsan: Bahaattin Bilhan

**Fikret KARAMAN**
**171**

Malatyalı Bilge: Mehmed Said Çekmegil

**Metin Önal MENGÜŞOĞLU**
**199**

Said Ertürk Hoca ve Görüşleri

**Süleyman ARSLANTAŞ**
**215**

İsmail Hatip Erzen ve İlmî Kişiliği

**Ahmet KARADAĞ**
**247**

6. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Osman Hulûsi Ateş'in Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Din Anlayışı

**Hulusi ARSLAN**
**265**

Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba) Hazretleri

**Mehmet TAŞTEMİR**
**287**

Hamîd Hamdî-i Hâkî El-Vânî El-Malatî ve
Zübdetü'l-İrfân'ında İrfan Anlayışı

**Öncel DEMİRDAŞ, Nevhibe ALTUNKAYA**
**301**

Mevlana'nın Hocası Malatyalı Sadreddin Konevi'nin Tasavvuf Anlayışı Bağlamında "İnsan-I Kamil" Kavramının Genel Bir Değerlendirilmesi
**Zehra Çakır BODUR, Kasım TATLIOĞLU**
**313**

Kurumsallaşma Çağı "Sûf Hareketi"nde Bir Dönüm Noktası: Abdülhâlik Gucdevâni El-Malatî, Vasâya ve "Usûl-İ Semâniye"si
**Bayram ADIGÜZEL, Mustafa ALTUNKAYA**
**331**

7. OTURUM
Başkan: Prof. Dr. Fikret KARAMAN

Osmanlı Döneminde Eser Veren Darendeli Matematik ve Astronomi Bilginleri
**Ali BAKKAL**
**353**

Malatya'nın Yetiştirdiği Mümtaz Şahsiyetler
**Recep DİKİCİ**
**367**

Malatya Yöresi ile Bulgaristan'ın Şumnu Bölgesi Müslümanları Arasında İlmî Etkileşime Örnekler
**Vedat AHMED**
**383**

8. OTURUM
Başkan: Prof. Dr. Hulusi ARSLAN

Türk Düşünce Hayatına Bıraktığı İzler ile Malatyalı Şemsi Belli
**Kenan AKDOĞAN**
**395**

9. OTURUM
Başkan: Prof. Dr. Recep DİKİCİ

Malatya'lı Büyük Bir Tarihçi: Prof. Dr. Hikmet Yavuz Ercan
**Salim CÖHCE**
**425**

Malatyalı İlim ve Fikir İnsanı Dilci Edebiyatçı: Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu
**Hasan ARSLAN**
**431**

Dirijizme Karşı Muteriz ve İslamcı Bir Müellif Olarak Hüseyin Karatay
**İsmail SÖYLEMEZ**
**459**

10. OTURUM

Başkan: Doç.Dr. Mehmet BİRSİN

Ebü'l-Mehâsin Cemâlüddîn Yûsuf B. Mûsâ B. Muhammed El-Malatî'nin
El-Mu'tasar Mine'l-Muhtasar Min Müşkili'l-Âsâr Adlı Eseri

**Metin CEYLAN**
**479**

Memlûk Türk Devleti Dönemi Hanefi Başkadılarından
Cemâleddîn Yusûf El-Malâtî

**Murat ZENGİN**
**487**

Tabakât Literatüründe "Malatî" Nispetli Hanefî Âlimler

**İhsan TİMUR**
**497**

11. OTURUM

Başkan: Doç.Dr. Ünal İMİK

Dünyada Folklor Uygulamasının Malatyamızı Kültürel, Sosyo-Ekonomik
Yönden Etkilemesi ve Folklor Zenginliğimiz

**Ufuk ERBAŞ**
**517**

12. OTURUM

Başkan: Prof. Dr. Mehmet KUBAT

Muhammed Bin Ali El-Malatî'nin Kasîde-İ Hamriyye Şerhi

**Muhittin ELİAÇIK**
**549**

Niyazî-İ Mısrî'nin İlmi Kişiliği

**Mahmut DÜNDAR**
**557**

Malatyalı Niyâzî Mısrî ile Vânî Mehmed Efendi'nin Kâdızâdeliler-Sivâsîler
Olayındaki Çekişmeleri

**Ferzende İDİZ**
**565**

Niyazi Mısrî'nin Perspektifinden Kıyamet Alametleri

**Mehmet ŞAŞA**
**581**

# EĞİTİM TARİHÇİSİ, AYDIN VE ÂLİM: OSMAN ERGİN (1883-1961)

Çiğdem KIRANŞAN[1]
İlhan ERDEM[2]

## ÖZET

Eğitim tarihçisi, aydın ve âlim Osman Ergin (1883-1961), özellikle eğitim ve belediyecilik tarihi üzerine yaptığı araştırmalarla tanınmış biridir. 1883 yılında Malatya'nın İmrun köyünde dünyaya geldi. 1892'de İstanbul'a gelir ve Zeyrek Rüşdiyesi'ne yazdırılır daha sonra rüşdiyeden ayrılarak Dârüşşafaka'ya girdi. 1901 yılında buradan mezun olduğu yıl İstanbul belediyesinde memuriyete başladı. İstanbul belediyesinin çeşitli kısımlarında başkâtiplik, mümeyyizlik ve şube müdürlüklerinde bulunan Osman Nuri, II. Meşrutiyet'in ilânından sonra belediye memurları arasında açılan imtihanı kazanarak Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhîyye İdaresi umumi kâtipliğine tayin edildi. Bu görevi sırasında belediye hizmet ve faaliyetlerini yakından inceleme imkânı buldu. Bu kurum lağvedilince görevi merkez emanete kaydırıldı ve burada emanet muamelelerini takibe başladı. Bu görevini sürdürürken İstanbul Şehremaneti arşivinin kurulmasını sağladı. Belediye arşivindeki çalışmaları sonucunda o güne kadar gizli kalmış birçok evrak ve belgeyi gün ışığına çıkardı. Osman Nuri Ergin İstanbul Belediyesindeki görevinin yanı sıra çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Belediye Zabıta Memurları Mektebi ile Polis Meslek Mektebi'nde belediyecilik, kanun ve nizâmnâmeler, halk için açılan gece mekteplerinde de Türkçe, edebiyat, felsefe, sosyoloji, tarih ve belediye bilgileri dersleri verdi. Ergin, kırk altı yıllık memuriyet hayatı boyunca öğretmenlik, muharrirlik, kütüphanecilik ve matbaacılık alanlarında önemli hizmetler vermiş bir aydındır. Tarih, eğitim, belediyecilik, hâl tercümesi gibi değişik konularda birçok kitap ve makalesi bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda O'nun fikir hayatı, çalışmaları ve yayınları ele alınacaktır.

1 Uzm. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD/ Doktora, MALATYA
e-mail: cigdemkiransan@hotmail.com

2 Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, MALATYA/ , ilhan.erdem@inonu.edu.tr

## GİRİŞ

Türkiye'de çağdaş belediyecilik çalışmalarını başlatan, Osmanlı-Türk şehircilik ve belediyecilik tarihini güncel işleyişini ülkemizde ilk defa bilimsel olarak inceleyip nitelikli eserlere dönüştüren Osman Ergin,[3] Malatya'nın Pütürge ilçesine bağlı İmrun köyünde 1883 yılında dünyaya geldi.[4] Hacı Ali Efendi ile Ümmühan Hanım'ın evlatlarının en büyüğü olan Osman Ergin'in bir erkek birde kız kardeşi vardır.[5]Babası Hacı Ali Efendi bu köyde çiftçilikle iştigal ederken ticaret maksadıyla İstanbul'a gelir ve burada kahvehane işletir, Unkapanı-Zeyrek civarında bir ev tutar ve daha sonra oğlu Osman'ı 1892'de İstanbul'a getirtir.[6]

Osman Ergin, İstanbul'a geldikten sonra Zeyrek Mekteb-i Rüşdiyesi'ne kayıt oldu. Burada hocası Osman Nuri tarafından Nuri lakabı takılarak *"Osman Nuri"* olarak anılmaya başlanır.[7] Bu okuldan sonra bir akrabasının vesilesiyle Zeyrek'te Hacıkadın mahallesinde Numûne-i Mekteb-i Osmânî'ye kayıt oldu. Burada talim ve kıraat dersleri aldı. Bu mektebi başarıyla tamamlaması ilim tahsil etme arzusunu arttırdı. Daha sonra Aksaray'da Sultan Aziz'in Validesi tarafından yaptırılan Pertevniyal (Mahmûdîye) Rüşdiyesi'nin birinci sınıfına nakledildi.[8] Mahmudiye Rüşdiyesi'ne devam eden Osman Nuri, bu yıllarda babasının işlettiği kahvehanede olumsuz şartlar içinde ders çalışmak zorunda kalır. Bu şartlar neticesinde Osman Ergin'in *"veli nimeti irfanım"* diye yâd ettiği Darüşşafaka mezunla-

3 Geniş bilgi için bkz., A. Süheyl Ünver, *" Osman Nuri Ergin Çalışma Hayatı ve Eserleri 1883-1961", Belleten XXVI/101,* (s. 163-178).; İhsan Hinçer, *" Acı bir Kayıp Üzerine: Büyük İlim Adamı Osman Nuri Ergin", Türk Folklor Araştırmaları Dergisi V/ 146.,* İstanbul 1961, s.2495vd.; Müslüm Yılmaz, *Osman Nuri Ergin Hayatı ve Eserleri,* İstanbul 2015.; Hasan Kavruk- Hülya Sönmez-İlhan Erdem, *Osman Nuri Ergin Kültür ve Eğitim Hayatına Katkıları,* Malatya 2014.; Emin Nedret İşli, *Osman Nuri Ergin Eserleri ve Hayatı,* İstanbul 2003.

4 Osman Nuri Ergin'in 1935 tarihli nüfus sureti için bkz. Müslüm Yılmaz, s. 16.

5 Erkek kardeşi Hasan Hayrullah Ergin'in İstanbul mebusu ve Atatürk'ün yanındaki önemli isimlerden olduğu kaynaklarda belirtilir. Hacı Ali Efendi 05.10.1931, Ümmühan Hanım'da 14.03.1923 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Geniş bilgi için bkz. Müslüm Yılmaz, s.129.

6 Osman Ergin köyünde bir taraftan evin işlene yardım ederken amcalarıyla birlikte köyde tarla sürer, bazen de hayvanlara çobanlık yapardı. İşlerden arta kalan vakitlerinde köyündeki caminin hocasının Kur'an okuyuşunu dinleyerek Kur'an- Kerim'i ezberlerdi. Dokuz yaşına kadar köyünden dışarı çıkmayan, köyde çiftçilik ve çobanlık yapan Osman Ergin 1982 yılında İstanbul'a geldi. Bkz. Bedii N. Şehsuvaroğlu, *"Osman Ergin Biyografisi, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler",* İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1958, s.11.; İhsan Hinçer, *" Acı bir Kayıp Üzerine: Büyük İlim Adamı Osman Nuri Ergin", Türk Folklor Araştırmaları Dergisi V/ 146.,* İstanbul 1961, s. 2495vd.

7 Zeyrek Rüştiyesindeki hocası Osman Nuri Efendi, Osman Ergin'e *"Adın ne? suâline rahatça: -Osman diye cevap verebildi ise de; mahlasın yani ikinci adın ne sualinde şaşırdı ve - Yok dedi. Osman Nuri Efendi -O halde sen de benim gibi Nuri mahlasını al. Ne okudun? Sualine göğsünü gere gere: -İki kere hatim indirdim, cevabını veren küçük Osman karşısındaki Kur'an-ı Kerim'in muhtelif sahifelerini çevirebildi ise de hiç birini okuyamamıştı. Çünkü Kur'an'ı ezbere biliyor; fakat harfleri tanımıyordu..."* Bkz., A. Süheyl Ünver, s.164.; Bedii N. Şehsuvaroğlu, s.12.; Müslüm Yılmaz, s. 17.

8 Selahattin Yıldırım, Osman Nuri Ergin, *Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler,* Ankara 2013, s.14; Abdullah Taha İmamoğlu, *"Osman Nuri Ergin: Cumhuriyet Döneminin İlk Şehir Tarihçisi", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi III/6,* İstanbul 2005, s. 554.; İrfan Dağdelen, *"Osman Nuri Ergin Hayatı, Eserleri ve Şahsiyeti", Din ve Hayat Dergisi* S.9, İstanbul 2010, s. 155-158

rından sosyolog Mehmed izzet Bey'in yardımıyla Mahmudiye Rüşdiyesinden ayrılarak Dârüşşafaka'ya girdi.[9] Burada temiz ve sakin bir çalışma muhitine nail olmuştur. Daha sonra ise 7 Temmuz 1901 yılında buradan başarılı bir şekilde mezun olur. Mezun olduğu yıl İstanbul Şehremâneti'nde memuriyete başladı.[10] Buradan gelen maaşı sayesinde biraz olsun evin maddi yükünü azaltmış, biriktirdiği parayla kitap toplamaya başlamıştır. Böylece ilerde oluşturacağı büyük kütüphanesinin de temelini atmış oldu. [11]

Osman Ergin, İstanbul Şehremâneti'ndeki görevine devam ederken,[12] İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ne başlamıştır. Bu sırada dönemin İstanbul'unda ilim ve fikir hayatının mimarları olan Abdülaziz Mecdi, İsmail Fennî Ertuğrul, Babanzâde Ahmed Naim,[13] Şehbenderzâde Ahmed Hilmi, Muallim Cevdet İnalçalp, Elmalılı M. Hamdi Yazır, Ahmed Avni Konuk, , Mehmed Akif Ersoy, İsmail Hakkı İzmirli, M. Şerafettin Yaltkaya gibi tanınmış kişilerle dostluklar kurdu. [14]1904 yılında girdiği fakülteyi 1907 yılında birincilikle bitirdi. Bu arada Fransızca öğrenir. Bu fakülteden iyi bir eğitim alarak mezun olan Ergin için yazarlık ve araştırmacılık süreci tam anlamıyla yeni başlamıştır. Darüşşafaka'daki son yılları ve Edebiyat fakültesindeki öğrenimi sırasında en büyük dostluğu kitaplar ve sahaflar ile kurdu. [15]

II. Meşrutiyetin ilânından sonra belediye memurları arasında açılan imtihanı kazanarak Müessesât-ı Hayrîyye-i Sıhhîyye İdaresi umûmî kâtipliğine 1908 yılında tayin edilir. Bu görev ona belediye hizmetlerini yakından tanıma ve inceleme imkânı verildi. 1912 yılında bu kurum ilga edilince görevi merkez emanete kaydırılır ve burada emanet muamelelerini takibe başladı. Burada çalışırken birçok bilgi ve belgeyi gün yüzüne çıkarır. Belediye arşivindeki çalışmaları sonucunda o güne kadar gizli kalmış birçok evrak ve belgeyi gün ışığına çıkardı. İstanbul Belediyesi arşivinin kuruluşunu da bu vesileyle gerçekleştirmeye muvaffak olmuştur. Bu çalışmaları ona daha sonraki yıllarda kazanacağı şehir ve belediye tarihçisi

9 Mehmed izzet Bey, kahvehanede Osman'ın boyuna dersinden başını kaldırmadığını görünce onun Mahmudiye Rüşdiye' sinden ayrılarak Dârüşşafaka'ya girmesine vesile olur. Osman Ergin bu zatı "*veli nimeti irfanım*" diyerek daima rahmetle anmıştır. Bkz. Süheyl Ünver, s.165.

10 Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi I.*, İstanbul 1977, s.84 vd.

11 Müslüm Yılmaz, s.19.

12 Osman Nuri 1901-1904 yılları arasında İstanbul Şehremâneti'ndeki görevine devam ederken, boş zamanlarında arkadaşı Ebu'l-ûlâ Mardin ile birlikte medrese derslerine devam etti. Bu medresede ileri derecede Arapça, Farsça ve dini ilimler tahsil ettiğini, bu derslerde Buhari-i Şerif gibi hadis kitaplarını okuduğu Şehremaneti Memur Sicil Defteri'nde kaydedilmektedir. Müslüm Yılmaz, s. 21.

13 Ergin'in tasavvufi düşüncesinin şekillenmesinde Abdülaziz Mecdi, İsmail Fennî Ertuğrul, Babanzâde Ahmed Naim Beylerin etkisi büyüktür. Müslüm Yılmaz-Recep Bozlağan-Nail Yılmaz, *Vefatının 50. Yılında Osman Nuri Ergin, İstanbul Mekân ve İnsan*, İstanbul 2012

14 Ahmed Güner Sayar, "*Osman Nuri Ergin*", *DİA/XI, s.*297.

15 Hasan Kavruk- Hülya Sönmez-İlhan Erdem, *Osman Nuri Ergin Kültür ve Eğitim Hayatına Katkıları*, Malatya 2014, s.22.

kimliği için bir zemin hazırlamış oldu.[16] Tüm bu gelişmeler müteakip Osman Ergin, belediyecilik tarihi ve belediye uygulamalarıyla ilgili olan *Mecelle-i Ûmuru Belediye* adlı ilk eserini hazırladı. [17]

Osman Ergin, 1927'de ilk nüfus sayımına karar verildiğinde İstanbul sokaklarına isim vermekle görevlendirildi.[18] Beş ay içinde 6414 sokağın birçoğuna Türk büyüklerinin adlarını vererek otuz sekiz haritadan meydana gelen bir rehber hazırladı. Bu eser daha sonra İstanbul Şehir *Rehberi* adıyla bastırıldı.[19] Osman Ergin yapmış olduğu bu faaliyetlerle İstanbul Şehremaneti artık modern bir belediye hüviyetini kazanmıştı. Bu arada Şehremaneti *Mektupçuluğu* görevine atandı.[20] Osman Ergin bu görevi esnasında Atatürk ile tanışmış, Florya köşküne davet edilmiştir.[21] Osman Ergin belediyenin kendi ihtiyacını karşılaması amacıyla belediye matbaasının kurulmasını sağladı. Tüm bu gelişmelerle birlikte belediyeciliğin bir kültür kurumu olduğunu da göstermesi açısından ilmi bir dergi çıkarmaya karar verdi. Dergi, 1928 yılında İstanbul Şehremaneti Mecmuası adıyla yayınlanmaya başladı. Bu dergi dönemin aydınlarının şehir hakkında mülahazalarını ve araştırmalarını yayınlanması bakımından önemlidir. Belediyeden ayrılıp vilayete geçinceye kadar bu derginin editörlüğünü yaptı.[22]

Osman Ergin, her ne kadar aktif olarak bir siyasi partide yer almasa da II. Meşrutiyetten 1950 yılına kadar devam eden süreçte önemli siyasi olaylara tanıklık etmiştir. II. Meşrutiyetten, Birinci Dünya savaşı, İstiklal Mücadelesi, Cumhuriyet rejimi, tek parti dönemi gibi tanık olduğu olaylar, onun bürokrat kimliğinin oluşmasında büyük rol oynamıştır.[23] Ergin'in bu dönemde yaptığı en önemli işlerden bir diğeri de Türk tarihinin önemli eserlerini koleksiyon

16 Ahmed Güner Sayar, s.297.; Emin Nedret İşli, *Osman Nuri Ergin Eserleri ve Hayatı*, İstanbul 2003.

17 Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umuru Belediye I-V*, İstanbul 1922

18 Osman Ergin, İstanbul sokaklarını gündüz geziyor, eski harita ve sokakların ismini karşılaştırarak notlar alıyordu. Sokakların mevcut isimlerinin bir kısmını değiştirmeye, isimleri olmayanlar mekâna ve yaşanan yerin tarihi dokusuna göre uygun milli isimler verildi. Unutulmasın diye pek çok Türk büyüğünün ismini de bu sokaklara vermiştir. İlk tabela ve numarayı kendi eliyle asmıştır. Geniş bilgi için bkz. Müslüm Yılmaz, s.39-47; İrfan Dağdelen, *"Osman Nuri Ergin Hayatı, Eserleri ve Şahsiyeti"*, *Din ve Hayat Dergisi* S.9, İstanbul 2010, s. 155-158.

19 Osman Ergin, İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul 1934; Erol Ölçer, Şehir Sokak Hafıza (Kuyulu'dan Biçki *Yurdu'na Osman Nuri Ergin ile* İstanbul Sokak Adları), İstanbul 2014

20 Neşet Çağatay, *" Osman Nuri Ergin"*, *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara 1997, s. 202

21 Harf inkılabı olmasına rağmen birçok aydın gibi Osman Ergin de kendi notlarında Osmanlı İmlasını kullanıyordu. Bu eski yazıyı kullanması Osman Ergin'in Atatürk ile karşılaşmasında Atatürk'ün tepkisini almasına neden olmuştur. Bu durum hakkında geniş bilgi için bkz., Niyazi Ahmet Banoğlu, *Yerli ve Fıkralarıyla Atatürk*, İstanbul 2000, s.13-16.

22 Bu mecmuanın yazarları arasında bulunan Dr. Süheyl Ünver Bey ile tanışması Osman Ergin'in manevi dünyasını ve çevresini değiştirmiştir. Süheyl Ünver vesilesi ile Abdülaziz Mecdî Tolun'un Beyazıt sokağındaki evinde sohbetlere katılmaya başlamış, bu sohbet meclisin müdavimi olan Sahaf Raif (Yelkenci), Muallim Cevdet ile gerçekleşen derin bir muhabbet vefatına kadar sürmüştür. Müslüm Yılmaz, s. 49.; Süheyl Ünver, s.165vd.

23 Müslüm Yılmaz, s.67vd.

haline getirmektir. Özellikle tekkelerin kapatılması ile boşaltılan tekkelerdeki eski kitaplar, tekke müştemilatı, derviş çeyizleri at arabalarının üzerinde sahaflara geliyordu.[24] Bu manevi emanetler, vakıf eşyaları ucuz meblağlara satılıyordu. Osman Ergin kendi maaşında arttırdığı parayla sahafları gezerek bu önemli eserleri toplamaya başladı.[25] Osman Ergin tekkelerden gelen bu mukaddes eşyaların ve kitapların konulup sergileneceği bir belediye müzesi ve kütüphanesi kurulması için gerekli çevrelerle görüşmeler yaptıktan sonra 1928 yılında Fuat Köprülü, A. Süheyl Ünver, Hayrettin Nedim gibi önde gelen fikir adamlarıyla İstanbul Belediye Müzesi ve Kütüphanesi'nin kuruluşunu gerçekleştirdi.[26] İstanbul'a kazandırmış olduğu en önemli eserlerinden biri olup daha sonra Taksim'de *Atatürk Kitaplığı* adı altında hizmete devam eden kütüphanedir.[27] Hayatı boyunca biriktirmiş olduğu yüzlerce kitabı, kuruluşunda yer aldığı bu kütüphaneye bağışlamıştır.[28]

Osman Ergin 1929 yılında İspanya 'da düzenlenen Milletlerarası Belediyeler Kongresi'nde Türk Belediyeciliğini temsilen bu toplantıya katılmıştır.[29] Toplantı sonrasında dostu A. Süheyl Ünver'i görmek için Paris'e geçmiştir.[30] Bir hafta Fransa'yı gezdikten sonra İstanbul'a dönmüştür. Bahsi gecen kongrede başarılarından dolayı 1931 yılında İstanbul *Vilayet Mektupçuluğu*'na atanır.[31] Bu görevi sürdürürken Temmuz 1946'da yaş haddinden emekliye ayrıldı.[32]

Osman Ergin iki evlilik yapmıştır. İlk evliliği Sıdıka Hanım ile olmuştur, bu evlilikten Ahmet Cemal Ergin (1906-) dünyaya gelmiştir. Sıdıka Hanım kanser hastalığına yakalanmış ve genç yaşında 1915 yılında vefat etmiştir. Bu vefatla sarsılan aile ve küçük yaşta yetim kalan oğlu için Osman Ergin, Remziye Hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten Emine Rezân Hanım dünyaya gelmiştir. Ancak Remziye Hanım da genç yaşta yakalandığı hastalık neticesi vefat etmiştir. Os-

24 Tekkelerin kapatılması hakkında bkz. Abdurrahman Güzel, *Tekke ve Zaviyelerin İslam Düşüncesindeki Yeri ve İlgası*, Ankara 1942.

25 Ergin, bu eserleri inceleyerek bunlardan edindiği bilgilerden hareket ederek yeni eserler kaleme almış ve bugünkü Türk düşüncesine yön vermiştir. Böylece Ergin ve onun gibi bilinçli aydınlar sayesinde Türk düşünce dünyası, tarihi ve kültürel köklerinden kopmadan ilerleyebilmiştir.

26 Mehmet Ali Gökaçtı, " Ölümünün 40. Yılında Türk Belediyeciliğinin Anıt İsmi: Osman Nuri Ergin", *Tarih ve Toplum Dergisi XXXVI/211*, İstanbul 2001, s.10; İsmail Kara, " *Bir Zihniyet Temsilcisi Olarak Osman Nuri Ergin*", *Tarih ve Toplum Dergisi XXXVI/211*, Temmuz 2001, s.19

27 http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php

28 Bkz. Nail Bayraktar, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazma Kitapları Listesi*, İstanbul 1989.

29 Osman Ergin bu toplantıdaki gözlemlerini ve sunumlarını içeren bir dizi makaleyi, editörlüğünü yapmış olduğu İstanbul Şehremaneti Mecmuasında yayımlamıştır. Bkz., 1930 yılı İstanbul Şehremaneti Mecmuası' nda beşinci altıncı ve yedinci ciltlerde çeşitli makaleleri bulunmaktadır.

30 Türk tıp tarihçisi, hekim, ressam ve tezhipçi A. Süheyl Ünver hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmed Güner Sayar, *A. Süheyl* Ünver *Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul 2016

31 Osman Ergin'in İstanbul vilayet mektupçuluğuna atandığına dair yazı için bkz. Müslüm Yılmaz, s.62

32 Ahmed Güner Sayar, "*Osman Nuri Ergin*", *DİA/XI*, s.297- 298.

man Ergin'in bir evlilik daha yapmış ancak bu da uzun sürmemiştir.[33] Emekliliğinden sonra vakitlerini evinde, ailesi ile ilgilenerek geçiren Osman Nuri Ergin, 1956 yılına kadar da öğretmenlik yaptı. Zamanla bozulan sağlığı için uzun süre hastanede tedavi gördü. Son günlerini evinde hasta olarak geçiren Osman Ergin, 5 Temmuz 1961 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Beyazıt Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Edirnekapı Mezarlığı'na defnedildi.[34]

Hayatını Hakkın rızası için halka hizmete vakfeden Osman Ergin'in temel prensibi şu olmuştur: *"Milletten gelen yine millete dönmelidir ki bu dolabın suyu tükenmesin. Devlet ve millet hazinesi yalnız başka maksatlar için soygunculuk kaynağı değildir. "Madem ki millet bizi yetiştirdi, biz de onu yetiştirmeliyiz".* [35]Türk ilim ve kültür hayatına eşsiz eserlerle katkıda bulunan Ergin'in hayatı boyunca biriktirdiği kitaplar, tıpkı yazmış ve hazırlamış olduğu eserler gibi gelecek kuşaklara bıraktığı bir hazine mesabesindedir. Memuriyet hayatını dolu dolu yaşamış ve üstlendiği görevleri kâmil mânâda tamamlamıştır.

Osman Nuri Ergin, II. Abdülhamid, II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşamış, her dönemde toplumun maruz kaldığı serbest ve mecburi kültür değişimlerinin bizzat içinde bulunmuştur. Çevresindeki bir grup münevverle birlikte bir nevi köprü vazifesi görerek Osmanlı bilgi ve kültürünü tasavvufi ahlakla birlikte yeni nesillere aktarmak için çalışmıştır. Osman Nuri Ergin telif ettiği eserlerle olduğu kadar hayatı boyunca maaşından kısarak meydana getirdiği eşsiz kütüphanesiyle de Türk ilim ve kültür hayatına hem de gelecek kuşaklara büyük bir miras bırakmıştır.[36] Ergin bu dönemde yok olmaya bırakılmış birçok arşiv belgesinin kurtarılmasını sağlamıştır.[37] Birçok alanda eserler veren müellif, ülkemizdeki belediye nizamlarının temellerini atmıştır. Bugün başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere birçok belediyemiz onun belirlemiş olduğu beledî esaslara göre halka hizmet vermektedir. Osman Nuri Ergin İstanbul Belediyesindeki görevinin yanı sıra çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Dârüşşafaka, vefa Lisesi ve Amerikan Kız Koleji'nde çeşitli dersler okuttu. Belediye Zabıta Memurları Mektebi ile Polis Meslek Mektebi'nde belediyecilik, kanun ve nizamnâmeler, halk için açılan gece mekteplerinde de Türkçe, edebiyat, felsefe, sosyoloji, tarih ve belediye bilgileri dersleri ver-

33 Osman Ergin'in ailesi hakkında geniş bilgi için bkz., Müslüm Yılmaz, s. 137-129

34 Müslüm Yılmaz, s.105vd.

35 A. Süheyl Ünver, s.169.

36 Ahmet Güner Sayar, *"Osman Nuri Ergin Çağdaş Türk Düşüncesindeki Yeri"*, İstanbul Üniversitesi Siyasal *Bilimler Fakültesi Dergisi II/2*, İstanbul 1984, s.252-254

37 Bu dönem de arşiv ve belgelerin önemini bilen Osman Ergin, Muallim Cevdet, Süheyl Ünver başta olmak üzere Osmanlı arşivinin Bulgaristan'a satılmasını engellemiş ve bu belgelerin korumasını sağlamışlardır. Geniş bilgi için bkz., Neşet Çağatay, *" Osman Nuri Ergin", Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara 1997, s. 202

di.[38] Ergin'in öğretmenlik hayatı 1956'ya, araştırma ve yazı hayatı ise 1961 yılında ölümüne kadar devam etmiştir.

Osman Nuri Ergin, bir Türk tarihi âşığı, İstanbul'a severek hizmet vermiş bir hemşeri, belediye hizmetleriyle İnsana ulaşmayı amaç edinmiş, kırk altı yıllık memuriyet hayatı boyunca öğretmenlik, muharrirlik, kütüphanecilik ve matbaacılık alanlarında önemli hizmetler vermiş bir aydındır.[39] Osmanlı Devletinin yıkılmasına yerine Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasına ve dünya savaşlarına tanıklık etmiş olması düşünce dünyası ve hayat anlayışının temelini oluşturmuştur. Osman Nuri Ergin, çevresindeki bir grup münevverle birlikte bir köprü vazifesi görerek Osmanlı bilgi ve kültürünü tasavvufi ahlakla birlikte yeni nesillere aktarmak için çalışmıştır. Ergin, yeni devletin kurulma sürecinde fedakarca çalışmalar ortaya koyarak farklı bilim dallarında bir çok eser kaleme almıştır.

## Eserleri:

### a. Belediyecilik ve Şehir Tarihi ile ilgili Eserleri:

*Mecelle-i Ûmûr-ı Belediyye,*[40] *Muhtasar Mecelle-i Umûr-ı Belediyye,*[41]*Belediye vergi ve Resimleri Kanunu, Talimat ve Tarifeleri, Beledi Bilgiler,*[42] *Cumhuriyet ve* İstan*bul Mahalli* İdaresi,[43] *İstanbul Şehri Rehberi,*[44] *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı,*[45] İstanbul'da

38 1910 yılında başladığı eğitimcilik çalışmalarını, tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji, belediyecilik gibi alanlarda ve çeşitli okullarda, halkevlerinde, verdiği konferanslarla vefatına kadar durmadan devam ettirmiştir.

39 A. Süheyl Ünver, s.163

40 Türkiye belediyecilik tarihi ve belediye uygulamalarıyla ilgili olan bu çalışma, İstanbul şehir tarihçiliği açısından da ana kaynakların başında gelmektedir. Eserin eski harflerle basılmış orijinali beş cilttir. 1995 yılında dokuz cilt olarak yeni harflere aktarılmıştır. İlk ciltte belediye ve şehir bürokrasisi, batı belediyeleri, esnaf teşkilatları; ikinci ciltte iâşe, temizlik, imar, itfaiye teşkilatları ve yangınlar; üçüncü ciltte belediye kanunları ve teşkilatı; dördüncü ve beşinci ciltte belediye kanunları ve nizamnâmeler, imtiyazlı şirketlerin şartnâme ve nizamnâmeleri; altıncı ciltte sıhhiye işleri; yedinci ve sekizinci ciltlerde imar ve iskân gibi konularda bilgiler ihtiva etmektedir. Dokuzuncu ciltte ise kullanımı kolaylaştırmak için içindekiler bölümü ile dizinler yer almıştır. Başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, diğer belediyelerimiz de bu eserin ortaya koymuş olduğu temel esaslar üzerine çalışmaktadır. Geniş bilgi için bkz. Osman Ergin, *Mecelle-i Umur-ı Belediyye,* İstanbul 1922.; Selahattin, Yıldırım, *Osman Nuri Ergin, Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler,* Ankara 2013.

41 Eser ilk defa 1922'de basılmıştır. Eserde belediye teşkilatının genel yapısı ve tanımlar, belediyenin vazifeleri, belediye kanunları, belediye gelirleri ve vergileri ile tarifeleri yer almaktadır. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umuru Belediye I-V,* İstanbul 1922

42 Osman Nuri Ergin'in vilayet mektupçusu olarak hazırladığı bu kitapta belediye teşkilatı ve vazifeleri, bir meslek olarak belediyecilik, memâlik-i ecnebiyede belediyecilik, İstanbul'da bugünkü ilçe belediyelerinin ilk teşekkülü ve dâire-i belediyeler, İstanbul belediye teşkilâtları anlatılmaktadır. Osman Ergin, *Beledi Bilgiler,* İstanbul 1932.

43 Bu eser Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde hazırlanmış olup on yılda İstanbul vilayeti ve belediye sınırlarında yapılmış olan faaliyetler anlatılmıştır Osman Ergin, *Cumhuriyet ve İstanbul Mahalli İdaresi,* İstanbul 1933.

44 İstanbul'un ilk şehir rehberidir. Sokak isimleri alfabetik sıra ile harita numaralarına göndermeler yapılarak hazırlanmıştır. Osman Ergin, İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul 1934.; Erol Ölçer, Şehir Sokak Hafıza (Kuyulu'dan Biçki Yurdu'na Osman Nuri Ergin ile İstanbul Sokak Adları), İstanbul 2014

45 Şehircilik tarihinin yanında fert-cemiyet ilişkileri, azınlık idaresi ve patrikhane sistemi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Osman Ergin, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı,* İstanbul 1936

İmar ve İskân Hareketleri,[46] *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi,*[47] *Türk İmar Tarihinde Evkaf, Belediye, Patrikhaneler,*[48] *Fâtih İmareti Vakfiyesi.*[49]Türkiye'de çağdaş belediyecilik çalışmalarını başlatan, Osmanlı-Türk şehircilik ve belediyecilik tarihinin güncel işleyişini ülkemizde ilk defa bilimsel olarak inceleyip nitelikli eserlere dönüştüren Osman Ergin, belediyeciliğin, şehir tarihçiliğinin ve eğitim tarihi çalışmalarının ilk mimarlarındandır.

**b. Eğitim ve Eğitim Tarihiyle ilgili Eserleri:**

*Kolay Elifba,*[50] *Müessesât-ı Hayrîyye-i Sıhhîyye Müdîriyeti,*[51] *Dârüşşafaka, Türkiye'de İlk Halk Mektebi,*[52] *Türk Maarif Tarihi I-V,*[53] *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri.*[54]

**c. Biyografiler:**

İstanbul Şehreminleri,[55] *Muallim Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi,*[56] *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Tolun, Hayatı ve Şahsiye-*

46 İstanbul'un fethinden sonra Türklerin İstanbul'u imar ve iskân hareketleri, yol ve meydan çalışmaları, şehir planı tanzimi hususlarında bilgiler vermektedir. Osman Ergin, İstanbul›da İmar ve İskân Hareketleri, İstanbul 1938

47 Aşhane ve aşevi olarak tanınan hayır kurumlarının tarihçesini ele almaktadır

48 Şehircilik, şehirde fert ve cemiyet ilişkileri, vakıf müesseseleri ve bunların devletleştirilmesi, azınlıklar ve patrikhanenin idare tarzı, mahallelerin teşekkülü ve idare tarzı, nahiye ve köy teşkilatları gibi hususlar anlatılmıştır. Osman Ergin, *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler, Patrikler,* İstanbul 1944

49 İstanbul'un fethinin 500. yılında yayımlanan bu eserde vakfiye nedir, Fatih Sultan Mehmed'in vakfiyeleri, Türk İslam Eserleri Müzesi, Başbakanlık Arşivi Topkapı Sarayı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arşivlerindeki vakfiyelerden bahsedilmektedir. Osman Ergin, *Fatih İmaret Vakfiyesi,* İstanbul 1946

50 Dârușşafaka Mezunîn Cemiyeti idâresinde bulunan gece derslerine mahsus Çırak Mektebi'nde okunmak üzere hazırlanmıştır.

51 Memuriyeti sırasında bu kurumda da görev alan Ergin bu çalışması ile hem kurumu hem de işlevini ortaya koymuştur. Ahmet Güner Sayar, s.298

52 Eserde Dârüşşafaka'nın müessisleri, Cemiyet-i İlmiye-i Tedrisiyenin teşekkülü, Valide Mektebi, Dârüşşafaka'nın tarihi, tahsili, talebelerin hangi şartlarla okula kabul edildiği, öğretmenleri ile ilgili bilgiler vermektedir. Ahmet Güner Sayar, s.298

53 Türk eğitim tarihi konusunda yazılmış en geniş çaplı eser olup bugün de değerini korumaktadır. Yazar eserini hazırlarken belli bir tasnif ve mukayese esasına göre tertip etmiştir. Buna göre birinci kısımda Araplaşma ve skolastik tedris devri 1453-1938, ikinci kısımda garplılaşma ve yenilik devri 1773-1923; üçüncü kısımda Türkleşme ve milliyetçilik devri, dördüncü kısımda beş asır boyunca İstanbul'da kurulmuş olan ilim ve terbiye müesseselerini inceler. Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi I-V,* İstanbul 1977.

54 Osman Ergin, İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri, İstanbul 1940.

55 1855-1928 yılları arasında İstanbul belediye reisliği yapmış olan şahısların biyografilerinin yanında bu şahısların İstanbul'a hizmetlerinin de anlatıldığı bir kitaptır. 1996 yılında yeni harflerle yayımlanmıştır. Osman Ergin, İstanbul Şehreminleri, İstanbul 1996.

56 Osman Nuri Ergin kadim dostu olan Muallim M. Cevdet'in ölümünden sonra bir anı kitabı hazırlamak istemiş ve dostlarından onun hakkında yazılar istemiştir. Yetişmiş ve yaşamış olduğu muhitin güzelliklerinden de faydalanan Osman Nuri Ergin'in ahde vefa, kadirşinaslık ve dostluğun en güzel örneklerinden biri olarak Muallim Cevdet anısına hazırladığı kitap, aynı zamanda ilim ve kültür hayatımıza bırakmış olduğu değerli bir hazinedir. Kitabın ilk nüvesini oluşturan bu bölümün ardından Cevdet'in eserleri incelenmiş ve son bölüme de yayımlanmamış birkaç makalesi ile tarih sözlüğü ilave etmiştir. Bu kıymetli eser kısa zamanda tükenmiştir. Yıllar geçtikçe kitaba olan talep artmış ve İ.B.B. Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü tarafından 2005 yılında ikinci baskısı yapılmıştır. Osman Ergin, *Muallim Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi,* İstanbul 2015

*ti,*[57] *Sadreddin Konevî ve Eserler.*

**d. Neşre Hazırladığı Kitaplar:**

*Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Divan,*[58] İnsan *Haklan Beyannamesinin* İslam *Hukukuna Göre İzahı, Hakikat Nurları.*

**e. Diğer Eserleri:**

*Bibliyografya:* İlm-*i Ahvâl-i Kütüb, Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası,*[59] İslâm'da Temellük ve Tasarruf Hakkının Dokunulmazlığı, *Fâtih'in Hoşgörürlüğü,* [60]İbn *Sîna Bibliyografyası,*[61] *Evrâk-ı Atîkanın Sûret-i Tasfiyesine Dair Rapor.*

**f. Basılmayan Eserleri:**

*Ahmed Sâfî'nin hayatı ve Hal Tercümesi, Fihrist-i Sefîneti's-Sâfî, Edebiyat Dersleri, Mecmua-i Tasavvuf, Abdülkerîm el-Cîlî ve Abdülaziz Mecdî, Mecmua-i Edebiye ve Tasavvuf, Galatat Mecmuası, Türkiye'de Vakıf İşleri, Bahaîlik Hakkında Bir Rapor,* İstanbul'un Sokak ve Cadde *Adları,* İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi, *Atatürk Hakkında bir Konferans, Muhyiddîn* İbn *Arabî'nin Eserleri, Hicaz Demiryolu, Türkiye'de Hanlar ve Kervansaraylar, Oteller ve Çeşitli Barınma Yerleri, Kur'ân-ı Kerîm Lugatları ve Tefsirleri Fihristi, Fetihten Sonra İstanbul'da Kurulan Vakıf-vergi Sistemi, Türk İmar Tarihinde Üç*üncü Bir *Sinan, Osmanlıca'da Yanlış Kelimeler ve İbareler*[62]. Ömrünün son dönemlerinde tasavvuf, dilbilim, biyografi, edebiyat, sanat tarihi gibi alanlarda eserler telif etmesine rağmen, bu eserlerin bir kısmını yayımlayamadan vefat etmiştir.[63]

Osman Ergin'in ayrıca kendi kurduğu İstanbul Şehremaneti Mecmuası'nda, Tarih Dünyası Dergisi, Resimli Tarih Mecmuası, Siyasî İlimler Dergisi, Demiryolları Dergisi, Adliye Ceridesi, İller ve Belediyeler Dergisi, Türk Tıp Tarihi Arşivi ve Sebîlürreşâd'da Hayat ve İslâm ansiklopedilerinde, Cumhuriyet, Tan, Hürriyet, Dünya ve

57 Abdülaziz Mecdi Efendi'ye müntesip olan Ergin'in şeyhi hakkında yazdığı bu kitap, tasavvufi yönünü ortaya koymaktadır. Bkz.. Osman Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun, Hayatı ve Şahsiyeti,* İstanbul 1942.

58 Abdülaziz Mecdî Efendi'nin divanını derlemiş olan Ergin daha önce de hayatını kaleme almıştı. İnsan Hakları Beyannâmesinin İslâm Hukukuna Göre İzahı (İstanbul 1949) Hüseyin Kâzım Kadri'nin asıl adı Teşri-i İnsanî ve İslâmî olan eseri Osman Ergin tarafından ailesinden izin alınarak yayımlamıştır. Osman Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Divanı,* İstanbul 1945

59 Osman Ergin, *A. Süheyl Ünver Bibliyografyası,* İstanbul 1952

60 Osman Ergin, *Fatih'in Hoşgörülüğü,* İstanbul 1953.

61 Osman Ergin tarih, eğitim, belediyecilik gibi birçok disiplinin yanı sıra tıp tarihinde de eserler vermiştir. Tıpla ilgili kaynakları ve bu alandaki önemli şahsiyetlerin biyografi ve eserlerini hazırlayarak, Türk tıp dünyasına armağan etmiş, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü ve Türk Tarih Kurumu ile işbirliği içerisinde İbn-i Sina Bibliyografyası hazırlayarak da tıp dünyasına önemli bir eser kazandırmıştır. Osman Ergin, İbn*i Sina Bibliyografyası,* İstanbul 1956

62 Müslüm Yılmaz, s. 182-198.

63 İrfan Dağdelen, *"Osman Nuri Ergin Hayatı, Eserleri ve Şahsiyeti", Din ve Hayat Dergisi* S.9, İstanbul 2010, s. 155-158

Vakit gazetelerinde tarih, eğitim, belediyecilik, hâl tercümesi gibi değişik konularda birçok bir çok makalesi yayımlanmıştır.[64]

## BİBLİYOGRAFYA

Banoğlu, Niyazi Ahmet, *Yerli ve Fıkralarıyla Atatürk*, İstanbul 2000, s.13-16

Bayraktar, Nail, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazma Kitapları Listesi*, İstanbul 1989.

Çağatay, Neşet, " *Osman Nuri Ergin*", *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara 1997, s. 202

Dağdelen, İrfan, "*Osman Nuri Ergin Hayatı, Eserleri ve Şahsiyeti*", *Din ve Hayat Dergisi* S.9, İstanbul 2010

Ergin, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi I-V.*, İstanbul 1977.

_____ *A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul 1952.

_____ *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Divanı*, İstanbul 1945.

_____ *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun, Hayatı ve Şahsiyeti*, İstanbul 1942.

_____ İbni *Sina Bibliyografyası*, İstanbul 1956.

_____ İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul 1934.

_____ İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri, İstanbul 1938

_____ *Fatih'in Hoşgörülüğü*, İstanbul 1953.

_____ *Fatih İmaret Vakfiyesi*, İstanbul 1946.

_____ *Cumhuriyet ve* İstanbul Mahalli İdaresi, İstanbul 1933.

_____ *Belediye Kanunu Fihristi*, İstanbul 1931.

_____ *Beledi Bilgiler*, İstanbul 1932.

_____ *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler, Patrikler*, İstanbul 1944

_____ İstanbul Şehreminleri, İstanbul 1996

Hınçer, İhsan, " *Acı bir Kayıp Üzerine: Büyük İlim Adamı Osman Nuri Ergin*", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi V/ 146.*, İstanbul 1961, s.2495

Gökaçtı, Mehmet Ali, " Ölümünün 40. Yılında Türk Bele*diyeciliğinin Anıt İsmi: Osman Nuri Ergin*", *Tarih ve Toplum Dergisi XXXVI/211*, İstanbul 2001, s.10;

İmamoğlu, Abdullah Taha, "*Osman Nuri Ergin: Cumhuriyet Döneminin İlk* Şehir Tarihçisi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi III/6*, İstanbul 2005, s. 554.

İşli, Emin Nedret, *Osman Nuri Ergin Eserleri ve Hayatı*, İstanbul 2003.

Kara, İsmail, " *Bir Zihniyet Temsilcisi Olarak Osman Nuri Ergin*", *Tarih ve Toplum Dergisi XXXVI/211*, Temmuz 2001, s.19



64 Makaleler hakkında geniş bilgi için bkz. Müslüm Yılmaz, s. 199vd.; Emin Nedret İşli, *Osman Nuri Ergin Eserleri ve Hayatı*, İstanbul 2003.

Kavruk, Hasan - Hülya Sönmez-İlhan Erdem, *Osman Nuri Ergin Kültür ve Eğitim Hayatına Katkıları*, Malatya 2014.

Ölcer, Erol, Şehir Sokak Hafıza ( Kuyulu'dan Biçki Yurdu'na Osman Nuri Ergin ile İstanbul Sokak Adları, İstanbul 2014

Sayar, Ahmed Güner, *"Osman Nuri Ergin", DİA/XI*, s.297.

_____ *"Osman Nuri Ergin ve Çağdaş Türk Düşüncesindeki Yeri"*, İstanbul Üniversitesi *Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi II/2*, İstanbul 1984, (s.249-254)

_____ "Süheyl Ünver", *Süheyl Ünver", DİA/XLII*, s.350-52

_____ *A. Süheyl Ünver Hayatı* Şahsiyeti ve *Eserleri*, İstanbul 2016

Şehsuvaroğlu, Bedii N. *"Osman Ergin Biyografisi, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler"*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1958, s.11.;

Uğur, Aydın, *"Dünün Aydınları", Toplum ve Bilim*, S.24 İstanbul 1984, (s.171-182)

Ünver, A. Süheyl, *" Osman Nuri Ergin Çalışma Hayatı ve Eserleri 1883-1961", Belleten XXVI/101*, (s. 163- 178).;

Yıldırım, Selahattin, *Osman Nuri Ergin, Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*, Ankara 2013.

Yılmaz, Müslüm, *Osman Nuri Ergin Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 2015

_____ *"Osman Nuri Ergin: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri (1883-1961)"*, İstanbul

*Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası XXIII*, İstanbul 2013.

_____ *vefatının 50. Yılında Osman Nuri Ergin, İstanbul Mekan ve* İnsan , İstanbul 2012

Yörük, Ali Adem, Eğitim Tarihimizin Kırkambar Müellifi: Osman Nuri Ergin, Türkiye Araştırmaları Dergisi VI/12, İstanbul 2008, s. 985-706